

ประวัติวัดวรจรยาวาส

วัดวรจรยาวาส เดิมชื่อว่า วัดบางขวางล่าง เพราะเป็นวัดที่สร้างขึ้นตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา หน้าวัดหันลงสู่แม่น้ำ เหนือวัดนั้นมีคลองบางขวางซึ่งอยู่ติดกับวัด ส่วนปลายคลองนั้นเลียบบัดเข้าไปในสวน ซึ่งเป็นที่ที่ราษฎรในสวนนั้นใช้บรรทุกของจากสวนทางเรือไปมาซื้อขายกันเป็นประจำ จนทั้งหลายเมื่อมีผู้มาสร้างวัดใหม่ขึ้น จึงเรียกขานตามความนิยมของชนในสมัยนั้นว่า **“วัดบางขวางล่าง”**

เพ็ญมาเปลี่ยนในสมัยท่านพระครูบวรญาณวิธานุวัฒน์ (**โหม บุญยโชติ**) เป็นเจ้าอาวาส ถวายพระพรแต่พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ด้วยมูลเหตุว่า ทางวัดบางขวางล่างนี้ได้รับความเมตตาอุปถัมภ์เป็นอนุเคราะห์การจากกุลทายิกา คือ ผู้สืบสกุลบุตรหลานจากท่านเจ้าของผู้สร้างวัดนี้มา คือ ท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ฯ คุณย่าของพระองค์ ซึ่งได้มาบูรณะปฏิสังขรณ์วัด เช่น ซ่อมแซมพระอุโบสถ (โบสถ์) สร้างกุฏิสงฆ์ สร้างหอฉัน สร้างหอนั่ง และบางปีทางวัดไม่มีผู้จองกุฏิ ท่านก็รับเป็นเจ้าภาพทอดในปีนั้น ถ้าปีใดท่านมาทอดกุฏิจะเป็นการใหญ่ทีเดียว เพราะมีเจ้านาย ท้าวนางผู้ใหญ่ เจ้าจอมมารดา เจ้าจอมฝ่ายใน ทั้งในรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ ที่เป็นมิตรสหายของท่าน เสด็จและมาช่วยงานท่านมากมาย ท่านได้มาวัดนี้ติดต่อกันถึง ๓ เจ้าอาวาส เพราะท่านมีชนมายุยืนถึง ๙๘ ปี จึงได้ถึงแก่อสัญกรรม (ท่านถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒)

ฉะนั้น ทางวัดใคร่ขอเปลี่ยนนามใหม่เป็น **“วัดวรจันทรยาวาส”** ตามสัญญาบัตรที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้เป็น **“ท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ฯ”** มีตำแหน่งหน้าที่ในการบังคับบัญชา ตัดสินราชการฝ่ายใน ในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนมีหน้าที่ในการกราบทูลถวายคำแนะนำแด่พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในและว่ากล่าวตักเตือนพระสนมกำนัลฝ่ายใน

ท่านได้รับราชการฝ่ายใน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นเจ้าจอมมารดาได้มีพระโอรสพระองค์เดียว คือ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าโสณบัณฑิต ประสูติ

เมื่อวันพุธที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๖ ปีกุน ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาเป็น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา และใน พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้ทรงรับเลื่อนกรมเป็น กรมขุน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๓ ในรัชกาลที่ ๖ ได้รับสถาปนาเป็น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดาและสิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ ๖ เมื่อวันอังคารที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ รวมพระชันษา ๕๒ พรรษา ทรงเป็นต้นราชสกุล “โสณกุล” และทรงเป็นพระบิดาของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ท้าววรจันทรฯ ท่านได้เข้ารับราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ต่อ ท่านจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็น **“ท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ฯ”**

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร พระองค์ได้ขอให้เปลี่ยนนามวัดใหม่เป็น **“วัดวรจรยาวาส”** ด้วยเหตุเพราะว่าพระองค์ท่านได้เคยสดับพระดำรัสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา พระบิดาของพระองค์ตรัสว่า คำว่า **“วรจันทร”** นี้ แต่เดิมเห็นจะเขียนผิดเพราะว่าแปลมิได้ความหมายชอบ ที่ถูกเห็นจะเป็นคำว่า **“วรจรรย์”** แปลว่า ผู้รักษาพรหมจรรย์ จึงจะถูกต้อง เพราะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ควบคุมบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายใน

พระครูบัณฑิตานุกวณฺเณ (โหม บุญโชติ) ประจักษ์ในเหตุผล คณะสงฆ์จึงประกาศใช้ชื่อว่า **“วัดวรจรยาวาส”** ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ผู้สร้างวัด

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือประวัติของท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ว่า วัดนี้ท่านขุนทองสื่อ (ทองอยู่) ซึ่งรับราชการในกรมทำเป็นบุตรของพระยาอภัยพิพิธ (สุน) มีคุณหญิงฉิม เป็นมารดา ซึ่งเป็นน้องชายของคุณพระสิริสมบัติ (เลียง) ผู้เป็นคุณปู่ของคุณท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ คุณย่าของพระองค์เป็นผู้ยกที่ดินและสละทรัพย์สมบัติในสกุลของท่านสร้างวัดนี้ถวายไว้ในพระพุทธศาสนา เห็นจะในราวปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ หรือรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

ผู้อุปถัมภ์และปฏิสังขรณ์วัดต่อมา

ท่านขุนทองสื่อ (ทองอยู่) ผู้สร้างวัดนี้คงจะได้สร้างพระอุโบสถ (โบสถ์) ศาลาการเปรียญ และกุฏิสงฆ์ พร้อมหมดที่อยู่แล้ว ถึงรัชกาลที่ ๕ ก่อนพุทธศักราช ๒๔๔๐ สักหน่อยหนึ่ง เสนาสนะ เช่น กุฏิสงฆ์ ศาลาหอฉัน ศาลานั่งพัก สิ่งสำคัญ คือ โบสถ์ ได้ชำรุดทรุดโทรมลง เพราะเป็น เวลานานถึง ๗๐ - ๘๐ ปี เมื่อคุณท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนาวิวรรคณานุรักษ์ ได้มาเยี่ยม เยียนวัดเห็นสภาพของวัดในเวลานั้นแล้ว ท่านบังเกิดความสังเวชและสงสารบรรพชนผู้สร้างจึงนึก ท่านจึงได้บริจาคทรัพย์ให้นายช่างซ่อมแซมที่เล็กที่เล็ยจนกระทั่งได้ซ่อมแซมโบสถ์จนสำเร็จ บริบูรณ์ ได้ทำการฉลองในท่ามกลางวงศาคณาญาติและมิตรสหายท่านในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ นั้นเอง

ตั้งแต่นั้นมา ท่านก็ได้มาทำบุญบำเพ็ญกุศลที่วัดแห่งนี้เป็นประจำ เช่น สร้างน้ำพระ รดน้ำอัฐิ บรรพชนของท่าน บางปีก็มาทอดกฐินพร้อมด้วยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา พระโอรสท่านและหม่อมเจ้าชายหญิง พระโอรสธิดาในกรมขุนซึ่งเป็นหลานของท่าน บางทีมีเจ้าภาพ มาจองกฐินวัด ท่านก็จะชวนญาติมิตรข้าราชการฝ่ายในไปทอดที่อื่นเป็นประจำตลอดชนมายุของท่าน ตั้งแต่ท่านถึงอสัญกรรมในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ แล้ว พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้เสด็จมาเป็นประจำพร้อมทั้งประประยูรญาติสืบต่อมาจนถึงกระทั่งปัจจุบันนี้ และในการ บำเพ็ญบุญของท่านก็ได้เพิ่มพิธีเป็นพิเศษอีกด้วย กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พระองค์ท่านทรง เป็นเจ้าภาพทอดกฐินและทำพิธีบรรจุอัฐิคุณท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนาวิวรรคณานุรักษ์ คุณย่า ของพระองค์ท่านไว้ ณ ผนังโบสถ์ เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

ตั้งแต่ปีนั้นต่อมา เมื่อทางวัดเสร็จพิธีรับกฐินแล้ว ท่านก็บำเพ็ญกุศล พระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสกุลอัฐิคุณท้าววรจันทรบรมธรรมิกภักดีนาวิวรรคณานุรักษ์ อีกครั้งหนึ่งด้วย

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสด็จมาวัดวรจรยาवास ปีละ ๒ ครั้ง
ดังนี้

ครั้งแรก เมื่อเข้าพรรษาแล้ว ในระยะแรม ๒ - ๕ ค่ำ เดือน ๘ เสด็จมาถวายเครื่องสักการะ
ท่านเจ้าอาวาส

ครั้งที่สอง เสด็จมาร่วมอนุโมทนาท่านเจ้าภาพกฐิน ครั้นเสร็จพิธีกฐิน ก็ทรงบำเพ็ญกุศลดังกล่าวข้างต้น แม้ในกาลบางครั้ง เมื่อทนายของผู้วายชนม์ซึ่งเป็นกรรมการวัด กราบทูลเชิญเสด็จให้ทรงเป็นประธานจุดไฟประพรมเพลิงศพ ท่านก็ทรงเมตตาและอนุเคราะห์เสด็จมาทุกครั้ง นับว่าวัตรจรรยาวาสได้รับความอุปถัมภ์อนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี นอกจากนั้น ก็มีกุลทายิกา กุลทายาทของท่านเจ้าของวัด ท่านได้เสด็จมาและมาเยี่ยมเยียนเป็นประจำตลอดถึงปัจจุบันนี้

ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุสำคัญในวัด

พระประธานในพระอุโบสถ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๔ ศอก ๑๗ นิ้ว สูงตลอดพระรัศมี ๘ ศอก ๔ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปปั้นปิดทอง ไม่มีนามปรากฏ

พระอัครสาวกเบื้องซ้ายพระโมคคัลลานะ - เบื้องขวาพระสารีบุตร สูง ๓๔ นิ้ว

พระพุทธรูปยืน ๔ องค์ ปางห้ามญาติ ๓ องค์ ปางห้ามสมุทร ๑ องค์

พระพุทธรูปปูนขาว แบบคันธาระ หน้าตักกว้าง ๑๑ นิ้ว สูง ๑๖ นิ้ว (คุณพระสาเลียากรพีพัฒน์ สร้างถวาย)

พระพุทธรูปทองเหลือง ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๑๑ นิ้ว สูง ๑๘ นิ้ว (ตระกูลพุลศิริ สร้างถวาย)

พระพุทธรูปทองเหลือง ๒ องค์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๙ นิ้ว สูง ๑๓.๕ นิ้ว (นายปอสูน แซ่เฮง สร้างถวาย เมื่อวันที่ ๓๐ มิ.ย. ๒๕๑๑)

พระพุทธรูปทองเหลือง ๒ องค์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๑๔ นิ้ว สูง ๒๒.๕ นิ้ว (นางเสจรงกลิน สร้างถวาย เมื่อวันที่ ๑๕ ต.ค. ๒๕๑๒)

โต๊ะหมู่ปิดทอง ๙ (ตระกูลบุญชาติ สร้างถวาย)

ฉัตรเพชร ๕ ชั้น ๑ คู่ พร้อมแก้วครอบ (แม่ชื่อนงค์ อิมเงิน สร้างถวาย)

ทั้งหมดนี้ ประดิษฐานอยู่บนชุกชีภายในโบสถ์

ธรรมาสันบุษบก ๑ หลัง เป็นฝีมือของช่างครั้งกรุงเก่าทั้งหลัง มีศิลปะลวดลายงดงามยิ่งนัก
ทราบมาว่าบุษบกชนิดนี้มีอยู่ในประเทศไทย ๓ หลังเท่านั้น และธรรมาสันบุษบกของวัดวรจรรยา
วาสนี้คงสภาพดีแทบทุกอย่างกว่าที่ใดหมด คราวบูรณะธรรมาสันบุษบกหลังนี้ในยุคราชพระครู
กัลยาณคุณ เป็นเจ้าอาวาส ด้วยความประณีตของช่างและอุปกรณ์เครื่องใช้กินเวลานานถึง ๒๐
เดือน และสิ้นค่าใช้จ่ายเป็นเงินจำนวนถึง ๑๒๐,๐๐๐ บาท

ท่านขุนทองสื่อ (ทองอยู่) ผู้สร้างวัดวรจรรยาวาสนี้ คงจะได้ฝ่าติกรรม (คือ การถ่ายถอน
ด้วยสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสร้างของอย่างอื่นตอบแทน หรือนำของแลกเปลี่ยนให้เหมาะสม
กับของนั้น) จากวัดใดวัดหนึ่งซึ่งอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถวายไว้ ณ วัดนี้ที่ท่านได้สร้าง
อย่างแน่นอน เพราะปรากฏหลักฐานว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ท่านทำวรจันทรบรมธรรมิกภักดีนารีวร
คณานุรักษ์ ได้มาช่วยอำนวยการซ่อมแซมโบสถ์และมาฉลองโบสถ์นั้น ตรงกับสมัยท่านพระครู
บัณฑิตานุวัฒน์ (หนู) เป็นเจ้าอาวาส ซึ่งธรรมาสันบุษบกหลังนี้คงมีอยู่แล้ว แต่ถ้ายังไม่จะมีจะเป็น
ความสามารถของท่านเจ้าอาวาสจะหาได้ด้วยตนเอง (ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้) หรือท่านทำวรจันทร
จะนำมาถวายวัดไว้ในระยะนี้หรือต่อมา ก็คงจะต้องปรากฏหลักฐานมาถึงปัจจุบัน

และด้วยเหตุผลอีกทางหนึ่ง เพราะธรรมดาวัดราชบุรุษ นอกจากโบสถ์ พระประธานในโบสถ์
ศาลาการเปรียญ และกุฏิสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักใหญ่ของวัดแล้ว ก็ไม่มีอะไรเหมาะสมเท่าธรรมาสันเทศน์
แน่นอน ฉะนั้นท่านคงพยายามขวนขวายด้วยศรัทธาอุทิศสาหัสโดยที่คิดว่าเมื่อสร้างวัดนี้ได้ ก็ต้องหา
ของดีมาถวายคู่กับวัดได้ และคงจะได้เห็นจากวัดใดวัดหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะ
ลวดลายฝีมือเป็นของช่างกรุงเก่า และคงจะได้ฝ่าติกรรมจากวัดนั้น นำมาถวายในวัดวรจรรยาวาสที่
ที่ท่านสร้างแน่นอน

ธรรมาสันปาฏิโมกข์ สลักลวดลายล่องชาด ๑ ธรรมาสัน (พุทธบริษัทสร้างถวายปี ๒๔๘๓)

ธรรมาสันแสดงธรรมผังมุกข์ ลวดลายดอกไม้เถา ๒ ธรรมาสัน (พระครูบัณฑิตานุวัฒน์
(ไหม บุญยโชติ) สร้างถวายวัด)

แจกันกังไสลายครามคู่ใหญ่ ปากกว้าง ๑๔ นิ้ว สูง ๓๖ นิ้ว

แจกันกังไสลายคามคู่เล็ก ปากกว้าง ๗ นิ้ว สูง ๑๖ นิ้ว

กระถางปักธูปลายคราม ๑ กระถาง ปากกว้าง ๑๔ นิ้ว สูง ๑๒ นิ้ว (พระครูบัณฑิติตานุวัฒน์ (ใหม่ บุญยโชติ) สร้างถวาย)

เชิงเทียนทองเหลือง ๑ คู่ ราวเทียนทองเหลือง แจกันทองเหลือง (พระอาจารย์ชวาลย์ อุตุตโม ถวาย)

นาฬิกาปารีส ๑ เรือน สูง ๒ เมตร ๓๔ ซม. (พระครูบัณฑิติตานุวัฒน์ (ใหม่) และภิกษุ สามเณรทายกทายิการ่วมถวาย)

นาฬิกาไฟฟ้า ๑ เรือน (นายโชติ เชิดชื่น ถวายเป็นพุทธบูชา)

โต๊ะหมู่ผังมุก หมู่ ๙ ตระลุ่มผังมุก ๘ ใบ กี่น้ำชาผังมุก ๗ กี่ ตามขนาดและลวดลาย

เครื่องปั้นต่างขนาดและชนิดพร้อมถ้วยชากังไสชุด

เครื่องตั้งบูชาชุดเจียรนัย ๔ ตามขนาดและลวดลาย

เครื่องตั้งบูชาชุดจีน ๑ ชุด (แต่ขาดชุด เพราะแตกไปบ้าง)

ฉากกังไส กระโถนกังไส ตุ่มกังไส บาตรกังไส

เครื่องนมัสการทองน้อย และเครื่องชุดน้ำชา จ.ป.ร.

๒ สิ่งทำนี้ เจพะองค์พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร ซึ่งของทั้งหมดนี้ท่านพระครู บัณฑิติตานุวัฒน์ (ใหม่ บุญยโชติ) ได้มาและซื้อหาในสมัยท่านเป็นเจ้าอาวาสแทบทั้งสิ้น (ตามประวัติ ท่านเจ้าอาวาสรูปนี้ชอบสะสมและซื้อหาเครื่องกังไสลายคราม เครื่องเจียรนัย และเครื่องมุก ประกอบกับท่านมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบลวัดพระยาไกรด้วย

ซึ่งในสมัยนั้นพระอารามหลวงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดผ้า พระกฐินหรือพิธีวิสาขบูชา ท่านเจ้าอาวาสพระอารามนั้นจะต้องมีหนังสือมาและขอให้ท่านนำเครื่อง

ตั้งกำแพงสี่ซุดจิ้น หรือซุดเจียรนัยไปตั้งรับเสด็จ และประกวดประชันกัน ท่านเป็นต้องไปช่วยเหลือทุกคราวที่ขอมา)

โบสถ์ ร่วมใน ๕ ห้อง ยาว ๘ วา กว้าง ๕ วา หลังคา ๒ ชั้น (ชั้น ๓ เป็นพระไลปิดหน้าและหลังโบสถ์) หลังคามุงกระเบื้องสี ขอบนอกสีเขียวใบไม้ ขอบในสีเหลือง มีข้อฟ้าใบระกา หน้าบันของหน้าและหลังโบสถ์มีรูปพระวิษณุกรรมด้านละ ๑ องค์ มีประตู่ ๕ ประตู หน้า ๓ หลัง ๒ หน้าต่าง ๑๐ ช่อง ขวา ๕ ซ้าย ๕

หน้าโบสถ์ในกำแพงแก้ว มีมณฑป ๒ หลัง มณฑปด้านซ้ายเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรก ซึ่งเป็นพระประจำตระกูลของท่านเจ้าของวัด ทางวัดจะเปิดไว้ในเวลาพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภพฤฒิศยากร และพระประยูรญาติ เสด็จกลับมาทรงจุดธูปเทียนลาทุกครั้ง

มณฑปข้างขวา มีพระพุทธรูปปางห้ามญาติและปางทศกิริยา (ราชสกุล นรินทรางกูร สร้างถวายไว้ในพระพุทธรูศาลนา)

ด้านหน้าโบสถ์ข้างขวา มีวิหาร ๑ หลัง (พระอาจารย์เคน ขนฺติธมฺโม เป็นเจ้าภาพสร้างถวาย)

ด้านหน้าโบสถ์ข้างซ้าย มีวิหาร ๑ หลัง ชื่อวิหารโฆสิตาราม (คุณโยมเหรียญ สืบศรี เป็นผู้สร้างถวาย)

ด้านข้างซ้ายของโบสถ์ มีวิหาร ๒ หลัง กว้างยาวเท่ากัน ชื่อวิหารอัมพวันและเซตะวัน (คุณโยมโชติ-ศิริยุพา เข็ดชื่น เป็นผู้สร้างถวาย)

ด้านข้างขวาของโบสถ์ มีวิหาร ๒ หลัง กว้างยาวเท่ากัน ชื่อวิหารบุพผาราม (คุณโยมประเสริฐ-วงษ์ ตัณฑประภา เป็นผู้สร้างถวาย) และวิหารเวฬุวัน (คุณพ่อสุเมธ-คุณแม่พวงเพชร อานันท์ธนทรัพย์ และคุณโยมสว่าง-ัญญา มาสกี พร้อมบุตร-ธิดา เป็นผู้สร้างถวาย) วิหารทั้ง ๖ หลังนี้ สร้างในสมัยพระครูวรพรตสิทธิพงศ์

ภายในวิหารทั้ง ๖ หลัง ฝาผนังที่ติดกำแพงแก้ว เป็นที่บรรจุอัฐิ ส่วนภายในวิหารใช้เป็นสถานที่ศึกษาธรรม บำเพ็ญกุศล และเจริญกรรมฐาน ด้านหลังอุโบสถมีวิหาร ๓ ห้อง ๒ หลัง อยู่

ภายในกำแพงแก้ว ด้านซ้ายห้องแรกประดิษฐานรูปหล่อท่านพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (ใหม่ บุญยโชติ) ห้องกลางประดิษฐานรูปหล่อท่านพระครูกัลยาณคุณ (แมน สุลโภ) และห้องสาม เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อท่านพระครูธรรมมาทร (ดวง) วิหารด้านขวาเป็นที่บรรจุอัฐิ

ภายในมุกกำแพงแก้ว มีพระปรารักษ์ประจำสี่ทิศของโบสถ์ สูงแต่ฐานถึงยอด ๓ วา ๓ คอก ฐานกว้างโดยรอบ ๒ วา

ที่ธรณีสงฆ์และที่จัดผลประโยชน์

วัดมีที่ดินจำนวน ๒ แปลง แปลงที่ ๑ คือ พื้นที่วัด ซึ่งมีเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และด้านขวาของหน้าวัด ซึ่งหันหน้าลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาได้ให้ผู้เช่าทำโกดังเก็บสินค้าจัดเป็นผลประโยชน์โดยผู้เช่าได้ทำสัญญาเช่าเป็นรายปี บริเวณวัดมีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๓ ไร่

แปลงที่ ๒ อยู่ในตรอกซึ่งเป็นทางเข้าวัด ชั้นเดิมเห็นจะเป็นที่แปลงเดียวกัน แต่มีใช้แบบเชื่อมติดต่อกันเป็น ๔ เหลี่ยมผืนผ้า แต่เป็นชนิดมุมต่อมุมติดต่อบนทแยงมุมอัครวรรย์ ปัจจุบันเป็นที่ดินจัดผลประโยชน์วัด โดยให้ช่างรับเหมารสร้างอาคารที่อยู่อาศัยจำนวน ๓๒ ห้อง โดยทางวัดให้กรมการศาสนาเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์

เขตสังฆาวาสที่พระสงฆ์อยู่จำพรรษานั้น แต่เดิมกุฏิพระสงฆ์ปลูกอยู่หน้าวัดริมแม่น้ำตรงเขื่อนบาง บนด้านขวามือเลียบบนขึ้นมาบ้าง หลังโบสถ์บ้าง ไม่ได้ระเบียบ มายุคท่านพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (ใหม่ บุญยโชติ) เป็นเจ้าอาวาส ได้ดำเนินการรื้อกุฏิหน้าบ่าง และกุฏิที่ปลูกไม่ได้ระเบียบบ้าง มาปลูกให้เป็นแนวเดียวกัน ดังได้เห็นในปัจจุบันนี้ แต่ยังไม่ทันเสร็จเรียบร้อยดี ก็มาอาพาธและถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ยุคต่อมา พระอธิการปภัสสร ปภัสโร เป็นเจ้าอาวาส ได้อำนวยความสะดวกสร้างฌาปนสถานขึ้นเพื่อพระราชทานเพลิงศพพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (ใหม่ บุญยโชติ) ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๙ พระอธิการปภัสสร ปภัสโร ได้ขอพระบรมราชานุญาตลาสิกขา

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ท่านพระครูگیลยาณคุณ (แม่ใน สุลาโภ) ได้ย้ายจากวัดปทุมคงคามปากครองเป็นเจ้าอาวาส ได้อำนาจการซ่อมแซมเรือถอนสร้างใหม่ให้บริบูรณ์เรียบร้อยดี เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ซ่อมแซมหลังคาโบสถ์เปลี่ยนข้อฟ้าใบระกา ปรับปรุงฐานชุกชีและพื้นโบสถ์และท่านได้ถวายพระพรแด่ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลภ พฤติยากร เสด็จทรงเป็นประธานในการยกข้อฟ้าด้วย

มาในสมัยท่านพระครูวรพรตสิทธิพงศ์ (สุกฤษณ์ จิรปปลาโท) เป็นเจ้าอาวาสได้บูรณะปฏิสังขรณ์กุฏิ ศาลาบำเพ็ญบุญ ชักชวนญาติโยมเป็นเจ้าของสร้างกุฏิวิหารเป็นลำดับมาเป็นต้นว่า

สร้างกุฏิหลังเล็ก ลักษณะเป็นทรงไทยชั้นเดียว กว้าง ๓ เมตร ยาว ๔ เมตร จำนวน ๒๕ หลัง

สร้างศาลาบำเพ็ญกุศล ทรงไทยชั้นเดียว กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๑๓ เมตร

สร้างกุฏิสงฆ์ทรงไทย โครงอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน ๘ หลัง แต่ละหลังกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๑๓ เมตร โดยมีคุณโยมประไพศรี พิทักษ์อรุณพ เป็นผู้มั่งจิตศรัทธาสั่งสร้างถวาย

ปฏิสังขรณ์โรงเรียนปริยัติธรรมวัดวรจรยาวาสีใหม่ ยาว ๓๐ เมตร กว้าง ๗ เมตร ปฏิสังขรณ์ภายในพระอุโบสถ ซ่อมพระประธาน ปิดทองคำเปลวใหม่ทั้งองค์ พร้อมทั้งซ่อมระเบียบรอบพระอุโบสถ เทปูนทำหินขัดมันใหม่หมด ปฏิสังขรณ์องค์พระปรางค์มณฑป ฯลฯ

สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลทรงไทย โครงอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน ๒ ชั้น กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๓๕ เมตร ชื่อศาลาดารานนท์ โดยมีคุณโยมลีสุข - เสริม ดารานนท์ เป็นผู้มั่งจิตศรัทธาสั่งสร้างถวาย

สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลทรงไทย โครงอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน ๓ ชั้น กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๕ เมตร ชื่อศาลาพิสิษฐ์อนุสรณ์ โดยมีคุณแม่ละม่อม นรินทรางกูร ณ อยุธยา พร้อมบุตร - ธิดา เป็นผู้มีจิตศรัทธาสร้างถวาย

สร้างศาลาจัตุรมุขทรงไทย โครงอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน ๒ ชั้น ๒ หลัง ที่ทำน้ำด้านขวา ชื่อวิหารจัตุรมุขมหาจุฬามณี โดยมีคุณโยมสุณี - ภาวณี มุสิกศิลป์ เป็นผู้มีจิตศรัทธาสร้างถวาย ด้านซ้ายชื่อวิหารจัตุรมุขบัณฑิตกัมพลศิลาอาสน์ โดยมีตระกูลดวงรัตน์ เป็นผู้สร้างถวาย เป็นที่บำเพ็ญบุญของสาธุชนสืบไป

ที่ดินวัดและราคาสິงก่อสร้างในวัด

๑. ที่ดินวัด มีที่ดินตั้งวัดทั้งหมด เนื้อที่ ๑๔ ไร่ ๓ งาน-ตารางวา ได้ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยท้าววรจันทร์บรมธรรมิกภักดีนารีวรรคณานุรักษ์ ตำแหน่งหน้าที่ควบคุมรักษาการข้าราชการฝ่ายใน ในรัชกาลที่ ๔-๕ โดยขุนทอง (ทองอยู่) รับราชกาลในกรมท่า เป็นผู้สร้างถวาย และพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิธาตา (พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต) พระเจ้าลูกยาเธอ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นหลานท้าววรจันทร์ ได้เป็นผู้อุปถัมภ์วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ อุโบสถสร้างด้วยอิฐถือปูน มีสิ่งปลูกสร้างอยู่ในบริเวณวัด คือ

- อุโบสถ ค่าก่อสร้างประมาณ ๑๐ ล้านบาท
- วิหาร จำนวน ๑ หลัง สร้างด้วยอิฐถือปูน ค่าก่อสร้างประมาณ ๕ ล้านบาท
- ศาลาการเปรียญ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้างประมาณ ๒๐ ล้านบาท
- กุฏิ จำนวน ๑๑ หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้างประมาณ ๓๐ ล้านบาท

- หอสดมมนต์ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้าง ๑๐ ล้านบาท
- โรงเรียนปริยัติธรรม สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้าง ๑๕ ล้านบาท
- ศาลาบำเพ็ญกุศล สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ หลัง ค่าก่อสร้าง ๑๒ ล้านบาท
- ศาลาจัตุรมุข ๒ หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้าง ๓ ล้านบาท
- ศาลาศาสนสงเคราะห์ ๑ หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ค่าก่อสร้าง ๓๕ ล้านบาท

ปูชนียวัตถุในวัด

- พระเจดีย์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓
 - พระปรางค์ใหญ่ ๔ องค์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔
 - มณฑปบรรจุอัฐิท้าววรจันทร์ ๒ หลัง สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๖
 - พระประธานปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๘ ศอก ๑๒ นิ้ว สูง ๘ ศอก ๔ นิ้ว
- กรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร และพระประยูรญาติ ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ และเสด็จมาจุดธูปเทียนทุกครั้งเมื่อเสด็จวัด หรือมาบำเพ็ญพระราชกุศล

ระเบียบและขนบธรรมเนียมวัด

มีการทำวัตรสดมมนต์ทุกวันเวลาเช้า - เย็น การลงอุโบสถฟังและสดปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ทำพิธีเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ถึงเทศกาลในพรรษามีการเทศน์มหาชาติ วันออกพรรษามีการตักบาตรเทโว การแสดงธรรมในวันธรรมสวนะมีทุกวัน ๘ คำ และ ๑๕ คำ ทั้งเช้า - บ่าย และค่ำ มีการฝึกหัดบำเพ็ญสมณะ - วิปัสสนากัมมัฏฐาน แก่ภิกษุสามเณรและอุบาสก - อุบาสิกา ที่มารักษาศีลอุโบสถเป็นประจำ

ลำดับเจ้าอาวาสวัดวรจรยาวาส

วัดวรจรยาวาสนี้ นับตั้งแต่ท่านขุนทองสื่อ (ทองอยู่) ได้สร้างวัดนี้ขึ้นถวายไว้ในพระพุทธรูปศาสนาแล้ว ท่านผู้ใดจะมาเป็นเจ้าของวัดมากี่รูปก็ไม่ปรากฏ มาปรากฏหลักฐานเท่าที่ทราบเมื่อท่านพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (หนู) เป็นเจ้าอาวาส ตรงกับปี พ.ศ.๒๔๔๐ ว่าท่านทำวรวงษ์นทรบรมธรรมิกภักดีนาวิวรรคณานุรักษ์ฯ ได้มาบริจาคทรัพย์ช่วยเจ้าอาวาสซ่อมแซมโบสถ์ สร้างกุฏิสงฆ์ ศาลาหอนัน ศาลาหอนิ่ง แล้วมาฉลองวัดและฉลองโบสถ์ด้วย

ฉะนั้นจะลำดับแต่ที่ปรากฏดังนี้ คือ

๑.ท่านพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (หนู) ก่อนปี พ.ศ.๒๔๔๐ - ๒๔๖๐

๒.ท่านพระครูธรรมมาทร (ดวง) พ.ศ.๒๔๖๐ - ๒๔๖๙

๓.ท่านพระครูบัณฑิตานุกัณฑ์ (ใหม่ บุญยโชติ) พ.ศ.๒๔๗๐ - ๒๔๙๗

๔.ท่านพระอธิการปภัสสร ปภัสโร พ.ศ.๒๔๙๗ - ๒๔๙๙

๕.ท่านพระครูกัลยาณคุณ (แม่ัน สุภโภา น.ธ.เอก, ป.ธ.๓) พ.ศ.๒๕๐๐ - ๒๕๑๔

๖.ท่านพระครูวรพรตสิทธิพงศ์ (สุภษณ์ จิรปปสาโท น.ธ.เอก) พ.ศ.๒๕๑๕ - ๒๕๖๐

๗.ท่านพระครูวิสิฐกิจจานุกิจ (เทพจรุณ ฐานเทโว น.ธ.เอก) พ.ศ.๒๕๖๑ - ปัจจุบัน

เจ้าอาวาสวัด ผู้มีหน้าที่ปกครองและดูแลพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดและรักษาเสนาสนะซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ หรือชวนชวายสร้างของใหม่ให้มีขึ้นนั้น ก็ได้กระทำการเสมอมาตามยุคตามคราวที่ทรุดโทรมน้อยหรือมาก แต่ถ้าทรุดโทรมมากก็หมดความสามารถของเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัด ฉะนั้น ถ้าคราวใดเสนาสนะทรุดโทรมมากก็เป็นภาระของท่านผู้สร้างวัดหรือบุตรหลาน แต่ต่อมา ท่านเจ้าอาวาสก็ได้พยายามชักชวนคณะศรัทธาญาติโยม ชวนชวายสร้างของใหม่

หรือสละทรัพย์สร้างถวายเป็นพุทธรูปเป็นอนุสรณ์อุทิศให้แก่บรรพชนทำให้วัดเจริญ
บริบูรณ์อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนสืบมาจนตราบเท่าทุกวันนี้